
ANNALIS
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN – POLONIA

VOL. XLVII, 2

SECTIO H

2013

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Zakład Rynków Finansowych

ADA DOMAŃSKA

*Przyczyny i efekty współpracy przedsiębiorstw
z instytucjami otoczenia biznesu*

Causes and effects of cooperation between enterprises and business support institutions

Słowa kluczowe: instytucje otoczenia biznesu, wczesne fazy rozwoju przedsiębiorstwa, wsparcie finansowe i pozafinansowe

Key words: business support, early stage of business development, financial and no-financial support

Wstęp

Rozwój przedsiębiorczości jest zależny od rozwoju infrastruktury instytucjonalnej, której elementem są instytucje otoczenia biznesu. Problematyka wsparcia pochodzącego od IOB obejmuje szeroki zakres zagadnień. W artykule skoncentrowano się na aspektach związanych z rolą instytucji we wczesnych fazach funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Celem pracy było poznanie charakteru przyczyn i efektów współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu. Analiza wpływu działalności IOB na rozwój biznesu pozwoli na odpowiednie modyfikowanie istniejącego systemu wsparcia w celu osiągnięcia jak największych korzyści.

W ramach artykułu zostały przedstawione wyniki badań przeprowadzonych wśród lubelskich przedsiębiorstw. Pomoc ze strony instytucji otoczenia biznesu należy rozpatrywać w kontekście regionu, ponieważ infrastruktura ta nie jest jednakowa w poszczególnych rejonach kraju, podobnie jak potencjał przedsiębiorstw. Badania posłużyły do identyfikacji przyczyn podjęcia współpracy z instytucjami otoczenia biznesu. Ponadto oceniono wpływ wsparcia na różne aspekty funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Dokonano również próby zdefiniowania czynników i działań umożliwiających poprawę oraz usprawnienie obecnego systemu wsparcia.

1. Rola instytucji otoczenia biznesu

Głównym zadaniem instytucji otoczenia jest wspieranie przedsiębiorczości oraz samozatrudnienia. Ponadto mają one na celu ułatwianie startu i pomoc nowo tworzącym firmom, a także kształtowanie odpowiednich warunków do prowadzenia działalności gospodarczej i transferu nowych rozwiązań technologicznych przez realizację przedsięwzięć innowacyjnych. Należy zauważyć, że ich działania będą nakierowane również na podnoszenie jakości zasobów ludzkich poprzez edukację, szkolenia i doradztwo. Instytucje otoczenia biznesu tworzą także podstawy partnerstwa podmiotów działających na rzecz dynamizacji rozwoju. Zatem odgrywają one bardzo istotną rolę w powstawaniu i rozwoju przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich¹.

Instrumenty wykorzystywane przez instytucje otoczenia biznesu możemy podzielić na finansowe i pozafinansowe. Jednym z najważniejszych czynników wpływających na możliwość założenia przedsiębiorstwa jest dostępność kapitału. Niezbędne środki finansowe często pochodzą z własnych zasobów osób, które chcą podjąć działalność gospodarczą, jednak dostępność tego typu kapitału może być ograniczona. Istotne jest zatem, aby przedsiębiorcy mogli korzystać z innych źródeł finansowania. Ważną rolę mogą tutaj odgrywać instytucje otoczenia biznesu².

Badania przeprowadzone wśród potencjalnych polskich przedsiębiorców wykazały, że główną przyczyną wstrzymującą decyzję o założeniu działalności gospodarczej jest brak odpowiednich zasobów finansowych. Ponadto wskazywali oni na wysokie ryzyko prowadzenia własnego biznesu. Stąd wśród najbardziej pożądanых rodzajów pomocy dominowało wsparcie finansowe, przede wszystkim w formie kapitału potrzebnego do założenia działalności. Istotną barierę stanowiły również istniejące przepisy prawa, z powodu których założenie i prowadzenie własnej firmy wymaga znacznie więcej wysiłku i zaangażowania niż praca na etacie. Zatem osoby, które zamierzają uruchomić przedsiębiorstwo, będą poszukiwały wsparcia w postaci doradztwa prawnego i księgowego oraz obsługi księgowej i kadrowej³.

Oznacza to, że nie mniej ważnymi formami wsparcia przedsiębiorczości są instrumenty pozafinansowe. Stanowią one swego rodzaju uzupełnienie wachlarza usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu. Warto zauważyć, iż zaoferowanie przedsiębiorstwom wsparcia jedynie finansowego nie rozwiązuje wszystkich problemów pojawiających się w trakcie ich funkcjonowania. Istniejące w Polsce bariery rozwoju przedsiębiorstw obejmują także szereg aspektów niefinansowych⁴.

¹ S. Jankiewicz, *Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw jako priorytet polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2004, s. 75–76.

² M. Grabowski, M. Nowicki, Ł. Hardt, *Rozwój przedsiębiorczości a pomoc publiczna – perspektywa polska i europejska*, Instytut Badań Nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2004, s. 8.

³ *Jak wspierać rozwój przedsiębiorczości? Badanie mechanizmów wsparcia rozwoju przedsiębiorczości w Polsce oraz rekomendacje ich zmian*, Projekt YES (Young Entrepreneurs Support), Fundacja Initium, Warszawa 2011, s. 17–19.

⁴ R. Kamiński, *Stymulowanie rozwoju gospodarczego*, FRDL, Warszawa 2003, s. 21.

Instytucje, które wspomagają przedsiębiorstwa w tym zakresie, to przede wszystkim inkubatory przedsiębiorczości, biura karier, a także ośrodki szkoleniowo-doradcze. Zaspokajają one podstawowe potrzeby przedsiębiorców w zakresie pisania aplikacji, biznesplanów, uzyskania doradztwa i promocji, pomocy w wyszukiwaniu partnerów biznesowych lub w założeniu i prowadzeniu firmy⁵.

Badania przeprowadzone wśród niemieckich przedsiębiorstw wskazują na to, że finansowe programy wsparcia są skuteczne przede wszystkim przy łągodzeniu początkowej fazy działania przedsiębiorstw. Firmy, które otrzymały wsparcie finansowe, odnotowały wyższy wzrost obrotów. Natomiast podmioty, które otrzymały wsparcie pozafinansowe, zaobserwowały pozytywny wpływ na wzrost zatrudnienia. Badanie wskazało również, że szkolenia poprawiające umiejętności zarządzania biznesem są bardziej skuteczne niż działania informacyjne prowadzone przez instytucje otoczenia biznesu⁶.

Podobną sytuację odnotowano wśród podmiotów kanadyjskich. Wyniki przeprowadzonego badania dostarczyły ważnych informacji na temat wsparcia przedsiębiorstw w różnych fazach cyklu rozwoju. Potwierdziły, że potrzeba i charakter pomocy zmieniają się, gdy firma przechodzi przez kolejne etapy życia organizacji, przy czym starsze przedsiębiorstwa wymagają minimalnego wsparcia. Pomoc finansowa ma duże znaczenie na wszystkich etapach rozwoju przedsiębiorstw. Natomiast wsparcie merytoryczne odgrywa ważną rolę przy zakładaniu przedsiębiorstw⁷.

Zatem działalność instytucji otoczenia biznesu ma wpływ na rozwój przedsiębiorczości. Ponadto udzielone wsparcie może decydować o wyborze branży, w jakiej podmiot będzie działać, zasięgu tej działalności, a także innowacyjności i nowoczesności. Jednakże skuteczność działań IOB jest uzależniona od formy i jakości współpracy z przedsiębiorstwami.

2. Współpraca lubelskich przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu

2.1. Metodyka badań

W ramach pracy zostały przedstawione wyniki badań przeprowadzonych wśród przedsiębiorstw działających na terenie województwa lubelskiego. Celem badania było poznanie opinii przedsiębiorstw na temat udzielonego wsparcia oraz jego wpływu na funkcjonowanie przedsiębiorstwa. Ponadto dokonano analizy przyczyn podjęcia współpracy pomiędzy firmami i instytucjami otoczenia biznesu.

⁵ G. Banerski, A. Gryzik, K. Matusiak, M. Mazewska, E. Stawasz, *Przedsiębiorczość akademicka. Raport z badania*, PARP, Warszawa 2012, s. 103.

⁶ V. Eckl, M. Rothgang, F. Welter, *Public Policy and Success of Business Start-ups in Germany*, Ruhr-Universität Bochum (RUB), Department of Economics, Bochum–Dortmund–Duisburg–Essen 2009, s. 19.

⁷ G. Gorman, S. McCarthy, *Business Development Support and Knowledge-Based Businesses*, "Journal of Technology Transfer", 31, Inc. Manufactured in The Netherlands 2006, s. 138–139.

Dobór próby badawczej był celowy, a jednostki zostały dobrane ze względu na oczekiwany rezultat. Respondentami badania byli beneficjenci wsparcia instytucji otoczenia biznesu we wczesnych fazach rozwoju oraz te przedsiębiorstwa, które podjęły działalność po 2004 r., a więc po wejściu Polski do Unii Europejskiej, zatem miały dostęp do różnych programów wspomagających rozwój przedsiębiorczości.

Doboru celowego dokonuje się po to, aby do próby trafiły jednostki, które dostarczą optymalnych informacji z punktu widzenia celu badania. Wykorzystanie tego typu doboru jest zasadne wtedy, kiedy sporządzenie wykazu wszystkich elementów populacji okazuje się niemożliwe lub bardzo trudne⁸. Dane uzyskane dzięki celowemu doborowi podmiotów są wystarczające dla określenia przyczyn i efektów współpracy lubelskich przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu.

Analiza została przeprowadzona na próbie liczącej 66 podmiotów gospodarczych, do których skierowano instrument badawczy (kwestionariusz ankiety). Badania trwały od sierpnia do października 2012 r. Większość ankietowanych funkcjonowała w formie działalności gospodarczej osób fizycznych (54 respondentów), część respondentów to spółki cywilne (6) i kapitałowe (6). Badani prowadzili głównie działalność usługową (44 podmioty), 5 przedsiębiorstw zajmowało się wyłącznie działalnością handlową, a 1 tylko produkcyjną, 10 respondentów prowadziło zarówno działalność usługową, jak i handlową, 2 – produkcyjną i usługową, a 4 – wszystkie jej rodzaje. Jeśli wziąć pod uwagę liczbę osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie, w badaniu wzięły udział 54 mikroprzedsiębiorstwa, 10 małych przedsiębiorstw i 2 średnie.

2.2. Przyczyny współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu

Jak już zostało wspomniane, respondentami badania były przedsiębiorstwa z województwa lubelskiego, które otrzymały wsparcie od instytucji otoczenia biznesu. Analiza przyczyn podjęcia współpracy z IOB wskazuje na to, że główny powód, dla którego przedsiębiorstwa skorzystały ze wsparcia, stanowiła chęć zakupu wyposażenia niezbędnego do prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczej (39 wskazań), a także konieczność pozyskania kapitału na uruchomienie przedsiębiorstwa (34 przypadki). Można zatem zauważyć, że potrzeby nowo powstających firm miały przede wszystkim charakter finansowy (rysunek 1).

Kolejną przyczyną podjęcia współpracy z instytucją okołobiznesową była chęć poprawy oferty produktowej (24 podmioty). Dopiero na czwartym miejscu respondenci wskazali potrzebę podwyższenia kwalifikacji pracowników (22) oraz skorzystania z doradztwa (22). Potwierdza to fakt, że nowo powstające przedsiębiorstwa wymagają przede wszystkim wsparcia finansowego, zaś merytoryczne jest poszukiwane w dalszej kolejności.

⁸ E. Wasilewska, *Statystyka opisowa nie tylko dla socjologów*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2008, s. 30.

Rysunek 1. Przyczyny współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Na taką sytuację może mieć wpływ ograniczony dostęp przedsiębiorstw do kredytów bankowych. W ostatnich czasach zauważalne jest zaostrzenie wymagań przy udzielaniu kredytów, zatem banki mniej przychylnie traktują potencjalnych kapitałobiorców, niż miało to miejsce przed kryzysem finansowym. Ponadto kwestia ta w większym stopniu dotyczy przedsiębiorstw w początkowej fazie rozwoju, które wykazują duże zapotrzebowanie na kapitał. Jednakże często nie dysponują one żadnym zabezpieczeniem, a ryzyko prowadzenia działalności w ich przypadku jest stosunkowo wysokie. Wobec tego przedsiębiorcy, którzy rozpoczynają działalność gospodarczą, muszą zmierzyć się z poważnym dylematem, związanym z finansowaniem biznesu.

Dużą pomoc w zakresie finansowania mogą stanowić instytucje otoczenia biznesu. Polskie IOB w znacznym stopniu dostosowały się do potrzeb przedsiębiorstw, ponieważ większość z nich udziela beneficjentom wsparcia w postaci kapitału zaangażowanego na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Instytucje wspierają również przedsiębiorstwa w pozyskiwaniu funduszy unijnych oraz późniejszym rozliczeniu dotacji. Część podmiotów pomaga w pozyskiwaniu funduszy od inwestorów lub udziela kredytów i pożyczek preferencyjnych. Ponadto instytucje otoczenia biznesu wspierają przedsiębiorstwa już na etapie ich zakładania. Organizacje doradzają również w kwestii wyboru formy prawnej prowadzonej firmy, a także pomagają wybrać formę opodatkowania firmy⁹.

⁹ B. Filipiak, J. Ruszała, *Instytucje otoczenia biznesu. Rozwój, wsparcie, instrumenty*, Difin, Warszawa 2009, s. 37.

Pomimo szerokiej oferty instytucji otoczenia biznesu respondenci dostrzegają pewne bariery w podjęciu współpracy (rysunek 2). Najważniejszym czynnikiem uniemożliwiającym uzyskanie wsparcia są skomplikowane procedury i wymogi formalne (38 wskazań). Ponadto firmy zwracały również uwagę na niewystarczającą wiedzę (23 podmioty). Tego typu ograniczenia są uciążliwe zarówno dla małych przedsiębiorstw, jak i dużych spółek dysponujących znacznymi środkami finansowymi i dostępem do porad prawnych. Jednakże dla nowo powstałych przedsiębiorstw koszty i zniechęcający charakter biurokratycznych utrudnień mogą okazać się niemożliwe do pokonania. W wielu przypadkach przedsiębiorstwa, które mają problem z uzyskaniem wsparcia od instytucji otoczenia biznesu, porzucają plany wejścia na rynek. Zniesienie tych barier może wpłynąć na wykorzystanie licznych możliwości biznesowych, związanych między innymi z wejściem na nowe rynki.

Rysunek 2. Bariery współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Powyższe bariery nie wpływają zbyt negatywnie na decyzję przedsiębiorstw o skorzystaniu ze wsparcia instytucji otoczenia biznesu. Instrumentem najczęściej wykorzystywanym przez ankietowanych były dotacje (50 podmiotów). O tak dużej popularności tego rodzaju pomocy decydowały jego charakterystyczne cechy. Dotację cechuje bowiem bezzwrotność oraz stosunkowo niski koszt pozyskania i jej obsługi. Należy jed-

nak podkreślić, że korzyść wynikająca z obniżenia kosztów pozyskania kapitału przez przedsiębiorstwa dzięki skorzystaniu ze środków publicznych ma szansę zaistnieć wyłącznie w przypadku właściwego zarządzania pozyskaną kwotą.

Sposobem na obniżanie barier współpracy z instytucjami otoczenia biznesu związanych z brakiem wiedzy może być wprowadzenie odpowiedniej edukacji w szkołach. Na przykład w Holandii informacje na temat możliwości wykorzystania dotacji są przekazywane w trakcie kształcenia na wszystkich etapach edukacji¹⁰.

2.3. Efekty współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu

Respondenci byli proszeni o ocenę wpływu udzielonego wsparcia na funkcjonowanie przedsiębiorstw (rysunek 3). Ich zdaniem działalność instytucji otoczenia biznesu istotnie wpłynęła na decyzję o uruchomieniu przedsiębiorstwa (ocena 4,09 w skali pięciostopniowej). Ponadto wsparcie IOB zwiększyło szanse przetrwania przedsiębiorstwa (ocena 3,95) oraz jego rentowność (ocena 3,80). Ankietowali zauważyli najmniejszy wpływ pomocy na zmaksymalizowanie szans zdobycia inwestorów zewnętrznych.

Rysunek 3. Ocena wpływu wsparcia na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Analizując istotność różnic pomiędzy dwiema grupami respondentów, tymi, którzy otrzymali wsparcie w postaci dotacji, i tymi, którzy go nie dostali, należy stwierdzić, że średnia ocen postrzegania wpływu wsparcia instytucji otoczenia biznesu na różne aspekty funkcjonowania przedsiębiorstw była wyższa dla beneficjentów (rysunek 4).

¹⁰ *How to support SME Policy from Structural Funds*, Komisja Europejska, Bruksela 2012, s. 40.

Jednak różnice istotne statystycznie wystąpiły jedynie w przypadku oceny wpływu dotacji uzyskanej od instytucji otoczenia biznesu na poziom inwestycji oraz kompetencje pracowników.

Podobnie wygląda sytuacja w przypadku percepcji wpływu doradztwa na działalność przedsiębiorstw. Analizując różnice w ocenach tego typu wsparcia formułowanych przez grupy beneficjentów i pozostałe podmioty, należy stwierdzić, że różnice istotne statystycznie wystąpiły w przypadku możliwości pozyskania nowych odbiorców oraz dostawców. Respondenci nie odnotowali wpływu doradztwa na inne aspekty funkcjonowania przedsiębiorstwa.

	Poziom sprzedaży	Poziom inwestycji	Poziom zatrudnienia	Pozyskiwanie nowych odbiorców	Pozyskiwanie nowych dostawców	Rentowność firmy	Wizerunek firmy	Kompetencje pracowników	Kontakty biznesowe
■ pozostali	2,10	2,63	2,02	2,42	2,23	2,57	2,50	2,01	2,26
■ beneficjenci	2,84	3,74	2,64	3,38	2,58	3,16	3,68	2,78	3,08

Rysunek 4. Ocena wpływu dotacji na funkcjonowanie przedsiębiorstw

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Można zatem stwierdzić, że to wsparcie finansowe ma większe przełożenie na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Pozwala stworzyć sprzyjające warunki dla ich rozwoju poprzez wzmacnianie przewag konkurencyjnych związanych z inwestycjami oraz rozwojem kadry. Działania mające na celu poprawę dostępu firm do kapitału przyczyniają się do stworzenia bardziej konkurencyjnych przedsiębiorstw, poprawiają ich sytuację ekonomiczną oraz zwiększają możliwości konkurowania zarówno na rynku krajowym, jak i zagranicznym. Większa aktywność przedsiębiorstw w zakresie inwestowania może przyczynić się do rozwoju gospodarczego oraz powstawania nowych trwałych miejsc pracy w sektorach gospodarki o największym potencjale rozwojowym.

Jednakże wsparcie dla początkujących przedsiębiorców okazuje się mało dostępne. Ponadto nie jest wystarczająco dostosowane do potrzeb beneficjentów. Ankieto-

wani oczekują przede wszystkim pomocy w zakresie początkowego finansowania biznesu oraz w załatwianiu spraw formalnych, prawnych i podatkowych. Tymczasem potencjalni przedsiębiorcy często nie mają dostępu do oferowanego wsparcia, a dodatkowo nie jest ono kompleksowe – dotyczy tylko wybranych elementów funkcjonowania przedsiębiorstw.

Zakończenie

W interesie przedsiębiorstw, instytucji oraz całego regionu leży poszerzenie skali oraz jakości współpracy IOB ze światem biznesu. Istotne jest zatem analizowanie przyczyn, dla których podmioty gospodarcze decydują się na wsparcie instytucji, oraz określenie barier ograniczających tę kooperację.

Zgodnie z wynikami badań przedstawionymi w pracy, przedsiębiorstwa oczekują przede wszystkim pomocy finansowej, która pozwoli na uruchomienie działalności oraz zakup odpowiedniego sprzętu. Beneficjenci dostrzegają korzystny wpływ działalności instytucji otoczenia biznesu. Należy jednak zauważyć, że przełożenie wsparcia na rozwój przedsiębiorstw ma ograniczony charakter. Ankietowani zauważają przede wszystkim pozytywne znaczenie instrumentów finansowych.

Institucje otoczenia biznesu powinny brać pod uwagę oczekiwania beneficjentów przy konstruowaniu swojej oferty. Lepsze dostosowanie produktów i usług do potrzeb przedsiębiorstw będzie pozytywnie wpływać na rozwój współpracy między tymi podmiotami. Ponadto rozszerzenie oferty o finansowe instrumenty wsparcia może przyczynić się do szybszego rozwoju biznesu.

Bibliografia

1. Banerki G., Gryzik A., Matusiak K., Mazewska M., Stawasz E., *Przedsiębiorczość akademicka. Raport z badania*, PARP, Warszawa 2012.
2. Eckl V., Rothgang M., Welter F., *Public Policy and Success of Business Start-ups in Germany*, Ruhr-Universität Bochum (RUB), Department of Economics, Bochum–Dortmund–Duisburg–Essen 2009.
3. Filipiak B., Ruszała J., *Instytucje otoczenia biznesu. Rozwój, wsparcie, instrumenty*, Difin, Warszawa 2009.
4. Gorman G., McCarthy S., *Business Development Support and Knowledge-Based Businesses*, "Journal of Technology Transfer", 31, Inc. Manufactured in The Netherlands 2006.
5. Grabowski M., Nowicki M., Hardt Ł., *Rozwój przedsiębiorczości a pomoc publiczna – perspektywa polska i europejska*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2004.
6. *How to support SME Policy from Structural Funds*, Komisja Europejska, Bruksela 2012.
7. *Jak wspierać rozwój przedsiębiorczości? Badanie mechanizmów wsparcia rozwoju przedsiębiorczości w Polsce oraz rekomendacje ich zmian*, Projekt YES (Young Entrepreneurs Support), Fundacja Initium, Warszawa 2011.
8. Jankiewicz S., *Wspieranie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw jako priorytet polityki gospodarczej*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 2004.
9. Kamiński R., *Stymulowanie rozwoju gospodarczego*, FRDL, Warszawa 2003.
10. Wasilewska E., *Statystyka opisowa nie tylko dla socjologów*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2008.

Causes and effects of cooperation between enterprises and business support institutions

Entrepreneurship is dependent on business support institution. The paper focuses on aspects of business support and its impact on early stage business. The aim of this study was to investigate the nature of causes and effects of cooperation between enterprises and business support institutions. The paper presents results of research conducted among companies from Lubelskie (Lublin) Region. Research helps to identify the impact of support on various aspects of business. An analysis of this impact will enable appropriate modification in the existing system of support to achieve maximum benefit.